

EDWIN ABBOTT ABBOTT

DÜZDÜNYA

Boyutlar Arası Serüven: Düzdünya

DESTEK YAYINLARI: 1112

ARAŐTIRMA: 262

EDWIN ABBOTT ABBOTT /DÜZDÜNYA

Original adı: Flatland: A Romance of Many Dimensions

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevini yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu

Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun

Yayın Koordinatörü: Özlem Esmergöl

Çevirmen: Rana Soydan

Editör: Özlem Küskü - Devrim Yalkut

Kapak Tasarım: İlknur Muştı

Sayfa Düzeni: Işıl Ilgıt Şimşek

Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Haziran 2019

Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-594-6

© Destek Yayınları

Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul

Tel. (0) 212 252 22 42

Faks: (0) 212 252 22 43

www.destekdukkani.com

info@destekyayinlari.com

facebook.com/DestekYayinevi

twitter.com/destekyayinlari

instagram.com/destekyayinlari

Altın Kitaplar Yayınevi

Göztepe Mah. Kazım Karabekir Cad.

No. 32 Mahmutbey-Bağcılar/İstanbul

Sertifika No. 44011

EDWIN ABBOTT ABBOTT

DÜZDÜNYA

Boyutlar Arası Serüven: Düzdünya

Çevirmen: Rana Soydan

*Bu Eser Önceleri Sadece İkinci Boyutla Tanışıklığı
Olduğu Halde
Üçüncü Boyutun Gizemlerine Giriş Yapmış
Mütevazı Bir Düzdünya Vatandaşı Tarafından
Her Zaman Daha Fazlasının Peşinden Gitmeye Teşvik
Etmesi
Dördüncü, Hatta Beşinci Boyutun Gizemlerine Vâkıf
Olunması
Ve Böylece HAYAL GÜCÜNÜN Gelişimine
Ve KATI İNSANLIĞIN
Üstün Irklarda Fazlasıyla Ender Görülen
En Mükemmel Armağan Olan MÜTEVAZILIĞIN
Olası Gelişimine Katkıda Bulunmaları Umuduyla
BAŞTA B.D. Olmak Üzere
Çoğunlukla UZAM
Ve TÜM Semavi Bölgelerin Vatandaşlarına
Adanmıştır...*

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	9
1. BÖLÜM: BU DÜNYA	15
1. KISIM: Düzdünya'nın Doğası Hakkında	17
2. KISIM: Düzdünya Evleri ve İklimi Hakkında	20
3. KISIM: Düzdünya Sakinleri Hakkında.....	24
4. KISIM: Kadınlar Hakkında	29
5. KISIM: Birbirini Tanıma Yöntemleri	37
6. KISIM: Görsel Tanıma Üzerine.....	44
7. KISIM: Asimetrik Şekiller Hakkında	52
8. KISIM: Tarihi Renk Uygulamaları.....	58
9. KISIM: Evrensel Renk Yasa Tasarısı.....	62
10. KISIM: Renk Ayaklanması Bastırılması Hakkında	68
11. KISIM: Rahipler Hakkında	74
12. KISIM: Rahip İlkesi Hakkında	78

2. BÖLÜM: BAŞKA DÜNYALAR	85
13. KISIM: Çizgidünya'yı Rüyamda Nasıl Gördüm.....	87
14. KISIM: Nasıl Boş Yere Düzdünya Doğasını Anlatmaya Çalıştım.....	95
15. KISIM: Uzamdünya'dan Gelen Yabancı Hakkında	103
16. KISIM: Zihnimin Kapılarını Kelimelerle Uzamdünya'ya Açmak İsteyen Yabancımnın Boş Girişimleri.....	109
17. KISIM: Kelimelerle Boş Yere Yorulan Küre'nin Eyleme Başvurması.....	122
18. KISIM: Uzamdünya'ya Nasıl Çıktım ve Orada Neler Gördüm.....	126
19. KISIM: Küre ile Birlikte Uzamdünya'yı Nasıl Keşfettim, Nasıl Daha Fazlasını Görmeyi Arzuladım ve Sonucunda Neler Yaşandı	134
20. KISIM: Küre ile Gördüğüm Düşler.....	145
21. KISIM: Üçüncü Boyut Teorisini Nasıl Torunuma Aktarmaya Çalıştım ve Sonuçları Ne Oldu.....	150
22. KISIM: Üç Boyut Teorisi'ni Başka Yollardan Nasıl Anlatmaya Çalıştım	154

ÖNSÖZ

Eğer Düzdünyalı talihsiz dostum, anılarını kaleme aldığı günlerdeki akli selametine kavuşmuş olsaydı, kendisini temsilen bendenizin önsöz yazmasına gerek olmayacaktı. Öncelikle bu önsöz vasıtası ile, çalışmasına duydukları ilgi sayesinde onu beklenmedik bir hızla ikinci baskıya taşıyan Uzamdünyalı okur ve eleştirmenlere teşekkürlerini iletme; ikinci olarak, çalışmasında yer alan dizgi hataları ve yanlışlar için (ki bazılarından tamamen onu sorumlu tutamayız) özür dilemek; üçüncü olarak da bir veya iki yanlış anlaşılmayı açıklığa kavuşturmak ister. Mamafih kendisi bir zamanlar tanıdığımız o Kare değil artık. Yıllardır yaşadığı hapis hayatına; ona kuşkuyla, alayla yaklaşanların ağır yüküne bir de yaşla gelen çökme eklenince Uzamdünya'ya yaptığı kısa ziyarette kazandığı kelime dağarcığı, belirli fikir ve kavramlar zihninden büyük ölçüde silinmişti. Bu nedenle benden, onun adına biri fikri, diğeri ise etik ile ilgili iki özel eleştiriye karşılık yazmamı istedi.

Bunlardan ilkinе göre bir Çizgi görmüş Düzdünyalı, yalnızca gözüne UZUN gelen bir şey değil, aynı zamanda KALIN gelen bir şey görmüş olur. Aksi takdirde onu göremez çünkü bir kalınlığı yoktur. Bu sebeple, yurttaşlarının yalnızca geniş ve uzun değil; aynı zamanda –şüphesiz ki çok ince bir oranda– KALIN veya diğer bir deyişle YÜKSEK olduğunu da kabul etmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Makul bir eleştiri olmakla birlikte Uzamdünyalılar için karşı konulması son derece güç bir yanı da var. Öyle ki, ilk duyduğumda ne cevap vereceğimi bilemediğimi itiraf etmem gerekir. Fakat talihsiz dostumun cevabının, yeterli bir karşılık olduğu kanaatindeyim.

“Haklısın...” dedi eleştiriyi ona ilk ilettiğimde. “Eleştirmenlerinizin öne sürdüğü olguların gerçekliğini kabul ediyorum ancak vardığı sonuca itiraz ediyorum. Düzdünyada fark edilmeyen, ‘yükseklik’ olarak geçen Üçüncü bir Boyut’un olduğu doğrudur. Bu, tıpkı siz Uzamdünyalılarının fark etmediği, geçerli bir adı olmadığı için benim şimdilik ‘daha yüksek’ olarak adlandıracağım Dördüncü Boyut gibidir. Bizim ‘yükseklik’ algımız, sizin ‘daha yüksek’ algınızdan farklı değildir. Uzamdünyada yirmi dört saat geçirmiş ve ‘yükseklik’ algısını tecrübe etme şerefine nail olmuş bendeniz dahi artık onu kavramaktan veya hut da herhangi bir duyu veya mantıksal çıkarımla onun farkına varmaktan çok uzağım. Yalnızca inançla algılayabiliyorum.

Bunun sebebi çok açık. Boyut demek; yön demek, ölçü demek, az veya çok demek. Şimdi, bizim tüm çizgilerimiz EŞİT ve BÖLÜNEMEZ KÜÇÜKLÜKTE kalın – veya yüksek, nasıl arzu ederseniz. Bu doğrultuda, çizgilerin yapısında zihnimizi o Boyut’u algılamaya itecek herhangi bir şey yok. Pek aceleci davranıp düşüncesizlik eden Uzamdünyalı eleştirmenlerden birinin önerdiği gibi ‘hassas mikrometre’lerin hiçbir türlüünün de bize bir faydası olmazdı, çünkü bizim NEYİ, NE DOĞRULTUDA ölçmemiz gerektiğine dair bir algımız yok. Biz bir çizgi gördüğümüzde uzun ve PARLAK bir şey görürüz. PARLAKLIK, bir Çizgi’nin varoluşunun en az uzunluk kadar elzem bir parçasıdır. Eğer parlaklığı sönerse, çizgi de yok olur. Nitekim, ne zaman bir Düzdünyalı arkadaşlarıma, Çizgi’nin bir şekilde görülebilen ama fark edilmeyen boyutundan bahsetmeye kalksam bana ‘Ah, PARLAKLIK demek istedin herhalde’ diye karşılık verirler. ‘Hayır, gerçek bir boyuttan bahsediyorum’ karşılığını verdiğimde ise ‘O zaman ölç veya hangi yöne gittiğini söyle’ diyerek beni susturmayı başarırlar; çünkü ne ölçebilirim, ne de hangi yöne gittiğini söyleyebilirim. Daha dün, Baş Daire ya da sizin deyiminizle Başrahip ‘Daha iyi miyim?’ diye bakmak üzere Yerel Hapishane’ye yaptığı yıllık ziyaretlerinin yedincisini gerçekleştirdiğinde ona, farkında olmasa da geniş ve uzun olduğu kadar ‘yüksek’ de olduğunu kanıtlamaya çalıştım. Bana cevabı ne oldu dersiniz? ‘Yüksek olduğumu mu iddia ediyorsun? Öyleyse yüksekliğimi ölç

ve ben de sana inanayım.’ Ne yapabilirdim? Nasıl ispat edebilirdim? Ben kahrolmuşken o muzaffer bir şekilde odayı terk etti.

Hâlâ bu olanların garip olduğunu mu düşünüyorsunuz? Öyleyse kendinizi aynı konuma koyun. Düşünün ki Dördüncü Boyut’tan biri sizi ziyaret etme lütfunda bulunuyor ve diyor ki: ‘Gözlerinizi ne zaman açsanız, İki Boyutlu bir Düzlem görüyorsunuz ve onun bir Katı¹ olduğu, yani üçboyutlu olduğu ÇIKARIMINDA bulunuyorsunuz. Ancak fark etmeseniz de, aslında Dördüncü bir Boyut daha vardır. Bu Boyut; ne renk, ne parlaklık ne de başka bir özelliktir. Her ne kadar onu ölçemez veya yönünü gösteremez olsam da o, gerçek bir Boyut’tur.’ Bunları diyen bir ziyaretçiye ne dersiniz? Onu parmaklıklar ardına atmaz mısınız? İşte benim kaderim de bu: bir Uzamdünyalı için Dördüncü Boyut hakkında vaazlar veren bir Küp’ü hapse atmak ne kadar olağan bir durum ise bir Düzdünyalı için de Üçüncü Boyut hakkında vaazlar veren bir Kare’yi hapse atmak da o kadar olağandır. Bu kör ve ıstırap veren yaklaşımın tüm Boyutlar ailesinin en güçlü benzerliği olması ne yazık! Noktalar, Çizgiler, Kareler, Küpler, Ekstra Küpler. Hepimiz aynı hatalardan sorumluyuz ve hepimiz kendi özgün boyutlarının önyargılarının birer kölesi gibiyiz. Uzamdünyalı bir şairin de dediği gibi: Doğanın bir dokunuşuyla aile olur tüm dünya.”

1. Prizmalar veya küre gibi uzayda yer kaplayan, hacmi olan üçboyutlu geometrik şekiller.

[Not: Yazar benden; bazı eleştirmenlerin yorumlarının onu, Küre'yle arasında geçen ve söz konusu eleştiriye yönelik görüşler barındıran fakat daha önce sıkıcı ve gereksiz olduğu gerekçesiyle çıkardığı diyalogları yeniden eklemeye sevk ettiğini belirtmemi istedi.]

Bu aşamada Kare'nin savunmasının oldukça sağlam olduğu görüşündeyim. Lakin ikinci (ya da etik ile alakalı) eleştiriye verdiği karşılığın aynı ölçüde net ve sağlam olduğunu söylemek güç. Doğa'nın hükmüyle Uzamdünya ulusunun yarısından fazlası kadarını oluşturan kitle tarafından hararetle öne sürülen eleştiriye göre o, bir kadın düşmanıydı. Elimden gelenin en iyisiyle bu görüşü ortadan kaldırmaya çalışacağım. Ancak Kare, Uzamdünya'nın ahlaki konuşma diline hâkim olmadığından bu suçlamalar karşısındaki savunmasını harfiyen aktarırsam ona haksızlık etmiş olurum. Bu sebeple, onun tercümanı ve fikir özetleyicisi olarak söyleyebilirim ki; yedi yıllık hapis hayatı boyunca, Kadınlara ve İkizkenar gibi Alt Sınıflara karşı görüşleri değişim göstermiştir. Şimdiki kişisel görüşü Küre'ninki ile aynı; Düz Çizgilerin birçok kayda değer açıdan Dairelerden üstün olduğu yönünde. Fakat bir tarihçi olarak kaleme aldığı yazılarındaki görüşleri, belki de gereğinden fazla Düzdünya'dan ve çok yakın bir zamana kadar Kadını ve insan topluluklarını, yalnızca nadiren kaleme alacak değerde gören ve bunu yaparken asla duyarlı olmayan Uzamdünya Tarihçilerinden esintiler taşıyordu.

Onu, Dairesel veya diğer bir deyişle soylu yönelimlere sahip olmakla suçlayan bazı eleştirmenlerin görüşlerini, anlaşılması daha da güç bir paragrafta inkâr etmek ister. Muazzam sayıda yurттаşı üzerindeki hükmünü nesiller boyu sürdürecektedir kadar münevver olan birkaç Daire'nin hakkını yemeden Düzdünya gerçeklerini ele aldığında bu gerçeklerin; ondan gelecek hiçbir şahsi yoruma ihtiyaç duymadan, Devrim'in her zaman katliamla bastırılmadığını ve onları kısırlıkla cezalandıran Doğa'nın elindeki Dairelerin, mutlak başarısızlıkla cezalandığını ortaya koyduğuna inanır. "Bu noktada..." der kendisi. "Tüm dünyaları kapsayan büyük Yasa'nın ifa edilmesini görürüm: İnsan akli bir şeyle uğraştığını düşünürken Doğa onu, çok daha başka ve çok daha iyi bir şeyle uğraşmaya mecbur eder." Devamında okuyucularından, Düzdünya'daki günlük yaşama dair her bir küçük detayın Uzamdünya'da bir karşılığı olması gerektiğini düşünmemelerini diler. Yine de bir bütün olarak ele alındığında çalışmasının, "Bu mümkün değil!" gibi söylemler yerine "Tam da şunun gibi" veya "Biz onun ne olduğunu çok iyi biliyoruz" gibi söylemleri tercih eden, Uzamdünya'nın ortalama ve mütevazı zihinlerini eğlendirdiği kadar düşündüreceğini de umar. Bu, en önemli sonuç olmakla birlikte deneyimlerinin ötesinde bir durumdur.

1. BÖLÜM: BU DÜNYA

“Sabırlı ol, bu dünya büyük ve geniş.”

1. KISIM: Düzdünya'nın Doğası Hakkında

Uzamda yaşama şerefine nail olmuş siz şanslı okuyucularım dünyamızın doğasını daha iyi anlasınlar diye bizler bu adı kullanmasak da ona Düzdünya diyorum.

Üzerinde Çizgiler, Üçgenler, Kareler, Beşgenler, Altıgenler ve başka çeşitli şekiller olan engin bir kâğıt parçası hayal edin. Ardından, bu kâğıt parçasındaki şekillerin sabit durmadığını, yüzeyden yukarı veya aşağı hareket etme gücünden mahrum ama, bir çeşit parlak köşeleri olan keskin gölgeler gibi kâğıt yüzeyinde özgürce gezindiklerini düşünün. Böylece ülkeme ve yurttaşlarıma dair oldukça gerçekçi bir fikir edinmiş olacaksınız. Ne ilginç! Daha birkaç yıl önce “Benim evrenim” derdim. Oysa şimdi zihnim, daha uygar bakış açlarına açıldı.

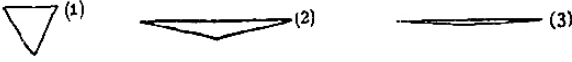
Böyle bir ülkede, sizlerin “katı” olarak adlandırdığı türlerin varlığının mümkün olmayacağını hemen anlamışsınızdır. Ancak tarif ettiğim şekilde hareket eden bir Üçgen’i, Kare’den veya başka türlerden, en azından bir görüşte ayırt ettiğimizi sandığınızı zannediyorum. Tam tersine, bir şekli diğerinden ayırt etmek için görsel anlamda hiçbir farklılık görmüyoruz. Bizim gözümüze bu

gibi bir farklılık görünmediği gibi görünemez de. Biz yalnızca Düz Çizgiler görürüz ve bunun sebebini hızla anlatacağım.

Uzamdaki masalarınızdan birinin ortasına bir bozuk para koyun ve üzerine eğilip bakın. Bir daire göreceksiniz.

Şimdi masanın yanından çömelmeye başlayın. Bakış açınız masaya yaklaştıkça –böylece kendinizi iyice Düzdünya sakinlerinin konumuna yaklaştırmış olursunuz– bozukluğun gözünüze gitgide daha oval göründüğünü fark edeceksiniz. Çömelmeye devam edip bakış açınızı masanın yüzeyi ile aynı hizaya getirdiğinizde –artık gerçek bir Düzdünyalısınız– bozukluğun artık oval olmayı da bırakıp düz bir çizgi gibi göründüğünü göreceksiniz.

Kartondan kestiğiniz Üçgen, Kare veya herhangi başka şekli benzer şekilde gözlemlerseniz, yine aynı sonuca vardığımızı göreceksiniz. Gözleriniz masanın yüzeyi ile aynı hizaya geldiği anda şekil ortadan kalkar ve görüntüde yalnızca düz bir çizgi kalır. Saygın Tüccar kesimini temsilen aramızda olan Eşkenar Üçgen'i örnek alalım: 1. şekilde üzerine eğilip baktığımızda kendisini nasıl göreceğimiz resmedilmiştir; 2 ve 3. şekillerde ise gözlerinizi masaya yakın veya masayla aynı seviyeye indirdiğinizde nasıl görüneceği resmedilmiştir. Gözleriniz masayla aynı hizaya geldiğinde ise artık ona Düzdünyalıların gözünden bakarsınız ve düz bir çizgiden başkasını göremezsiniz.

Uzamdünya'da kaldığım sırada denizcilerinizin, seyir halindeyken ufukta gördükleri kıyı ve adaları fark ettiklerinde benzeri bir tecrübe yaşadıklarını duymuştum. Ufukta uzanan bu topraklara parlak güneş ışınları vurup da girinti ve çıkıntılarını aydınlatmadıkça o mesafeden sahip olduğu koy, burun veya farklı açları tespit etmek mümkün değildir. Görünen tek şey, su üzerinde yüzen bütün, gri bir çizgidir.

Düzdünya'da bize doğru gelen bir üçgen veya diğer tanıdıklarımızı işte bu şekilde görürüz. Bir güneşimiz veya gölge yapacak benzeri bir ışık kaynağımız da olmadığından Uzamdünya'da sahip olduğunuz görüş avantajına da sahip değiliz. Bir arkadaşımız bize doğru yaklaştığında çizginin büyüdüğünü, bizden uzaklaştığında da çizginin küçüldüğünü görürüz. Ancak ister bir Üçgen, bir Kare, bir Beşgen veya Altıgen olsun; ona baktığımızda biz Çizgi'den başkasını göremeyiz.

Böylesi elverişsiz bir ortamda nasıl olup da arkadaşlarımızı birbirinden ayırdığımızı merak etmiş olabilirsiniz. Bu pek doğal sorunun cevabını, Düzdünya sakinlerini tanıttığımda hakkıyla ve kolaylıkla verebileceğim. Şimdilik konuyu es geçmemi mazur görün ve ülkemizin iklimi, evlerinin yapısı hakkında birkaç kelime söylememe izin verin.

2. KISIM: Düzdünya Evleri ve İklimi Hakkında

Sizde olduğu gibi bizim de pusulamızda dört yön var: Kuzey, Güney, Doğu, Batı.

Bir güneşe veya benzeri bir gökcismine sahip olmadığımızdan Kuzey'in yerini sizlerin bildiği yöntemlerle tespit etmemiz imkânsız. Ama bizim de kendimizce yöntemlerimiz mevcut. Doğa Kanunları gereği, Güney'e doğru sabit bir çekimle çekiliriz. Bu çekim etkisi, ılıman iklimlerde normal sağlığında bir kadının bile Kuzey'e doğru birkaç yüz metre yürümesine olanak verecek kadar zayıflarken Güney'e doğru sendelemeyi sürdürmesi ile dünyamızın neredeyse her yerinde geçerli bir pusula görevi görmesine olanak tanır. Üstelik yağmur da bir çeşit yöntemdir. Ne zaman yağmur yağsa, aralıklarla Kuzey'den yağar. Kasabalarda evlerin şekli bize rehber olur çünkü hepsinin duvarları Kuzey'e ve Güney'e paraleldir ki yağmur yağıp da çatılardan içeri su girmesin. Evlerin olmadığı kırsallarda ise ağaçların kökleri bir çeşit rehber olur. Bunların hepsi hesaba katıldığında duruşumuza rağmen yönümüzü belirlemek düşünüldüğü kadar zor değildir.